

Ditte Dalum Christoffersen 2009 i "Psykologisk set" årgang 26 nr. 73.

Mobbeoffer eller ej?

Af Ditte Dalum Christoffersen.

I 5 b. er der 24 børn. 24 meget forskellige børn, og samtidig helt almindelige. Pigerne i klassen fortæller, at Sisse bliver mobbet. Sisse siger derimod, at det er der ikke nogen i klassen, der bliver. Og at hun selv bare er mere moden end de andre. Peter fortæller, at der er mange der mobber ham. Men når man spørger de andre, er der ingen der synes, at det er dem, der mobber Peter. Hvad er det der er på spil her? Hvordan kan det hænge sammen?

Hvis mobning ses i et socialpsykologisk perspektiv, kan vi få øje på andre måder at forstå mobning på, end dem, der typisk er til at få øje på i den dominerende debat. Ved at ryste og vride i mobbeofferkategorien, med socialpsykologiske greb, kan man vise, hvordan denne kategori kan indtages af børn på forskellige måder, og herefter spørge sig selv: *Hvad er så et mobbeoffer?*

I forbindelse med mit speciale har jeg udforsket mobning i den danske folkeskole. Det er noget, der fylder meget for både børn, lærere og forældre. Alle er de i stand til at forklare, hvad mobning er for noget. Alle kan fortælle om overgreb, om latter, sorg, ensomhed, spot og ondskabsfuldhed, som rammer mere eller mindre sagesløse ofre. Men, når man lytter til børnenes egne erfaringer og deres forståelser af fænomenet, og om deres indbyrdes sammenflettede oplevelser og handlinger med deres kammerater, så kan de ikke nødvendigvis få øje på mobning. Så er det noget andet, der er på spil. I denne artikel skal vi høre fra to forskellige børn, der med deres egne og deres klassekammeraters fortællinger giver vidt forskellige måder at forstå mobbe-offerproblematikken på.

Et socialpsykologisk perspektiv

I et socialpsykologisk perspektiv kan mobning ses mere som et kulturelt og relationelt fænomen, frem for som et individuelt og personligt. Sådan er udgangspunktet her. Mobningen opstår som en slags gruppefænomen i en helt særlig social sammenhæng blandt de børn, der befinder sig her. Børn, der skaber relationer til hinanden, men også til deres lærere, deres forældre og til andre, som også er en del af denne sammenhæng. Gennem disse relationer danner de bestemte

samværsmønstre, som de kender og orienterer sig efter. Når disse mønstre er præget af en stærk hierarkisk orden, lav tolerance og mangel på respekt for dem man ikke ligner, og når dette går ud over bestemte børn, kan der være tale om et mobbemønster.

Ved at se på de handle-mobbe-mønstre mellem børn i en klasse og den særlige kultur, der i kraft af disse mønstre opstår her, bliver mobbe-mønstre hurtigt til noget andet end de definitioner, man ofte kan læse sig til. De bliver frem for alt komplekse og flertydige. Der er derfor ikke noget at sige til, at børnene selv - og vi andre - kan være i tvivl om, hvad mobning egentlig er for noget.

I en almindelig hverdagsopfattelse af ”mobbeofferkategorien” bliver et mobbeoffer ofte betegnet som en person med karakteristiske personlighedstræk som lav selvtillid og særlig følsomhed. Den svensk norske mobbe-pioner Dan Olweus, definerede i 1992 offerkategorien således:

”De typiske mobningsofre er mere ængstelige og usikre end elever i almindelighed. De er ofte forsigtige følsomme og stilfærdige. Når de bliver angrebet af andre elever reagerer de sædvanligvis med gråd. (...) Mobningsofrene føler sig ensomme og forladte i skolen, ofte har de ikke en eneste god ven i skolen”.

Denne definition af offerkategorien er dominerende i mange menneskers forståelse også i dag, og er en del af den dominerende måde at tale og tænke om mobning på. Børnene selv kan da også nærmest i kor referere til definitioner, der ligner Olweus’. Med et socialpsykologisk blik vil der være mulighed for at kigge dybere ind i mere komplekse og andre måder at forstå, bruge og udleve mobbeofferkategorier på. Offerkategorier, der også giver forskellige muligheder og begrænsninger, og som tilskrives forskellige betydninger. Artiklen vil herfra koncentrere sig om to børn, Peter og Sisse, der begge kan ses i en slags offerkategori, men alligevel ikke helt passer til den dominerende definition.

I foråret 2007 fulgte jeg gennem en periode på 4 måneder en 5. klasse i en dansk folkeskole. Jeg interviewede og observerede alle børn i klassen. Nogle af dem flere gange. Nogle gange i grupper, men alle blev interviewet enkeltvis mindst én gang. Det empiriske datamateriale, som blev skabt gennem disse observationer og interviews, er det jeg trækker på i artiklen her.

Det er her ikke kun de enkelte børn selv, der har fået lov at fremstille sig selv. Peter og Sisse bliver her også belyst gennem fortællingerne *om dem* i lige så høj grad som *af* deres egne fortællinger. Alle børn fortæller om, hvordan de ser sig selv, og hvordan de ser deres klassekammerater i *forhold* til hinanden. På den måde er udgangspunktet, at børnene ikke er *alene* om at bestemme og beskrive hvem de er, og hvem de kan blive til, som barn i klassen. Alle bliver de så at sige til i *samspil* med de andre børn i klassen.

Peter

Peter fortæller selv, at han bliver mobbet. Peter fortæller om mange grufulde episoder, som kæder af begivenheder han har været ude for, der for ham bekræfter mobning. Den ene episode tager over hvor en anden slutter, om hvorledes han bliver udsat for alle mulige fornedrelser og ydmygelser. Peter er blevet slået, truet, og hånet. Nogle af de andre har bundet ham med en elektrisk ledning, kastet kæppe og flasker efter ham, og så har de grinet ad ham og kaldt ham for tudefjæs. I forbindelse med en af mobbeepisoderne - en lejr tur klassen har været på - beskriver Peter fornemmelsen af at føle sig anderledes og ensom. Helt i tråd med Olweus' mobbedefinition taler Peter om sig selv som en, der er helt alene i forhold til alle de andre børn.

”Peter: Det var rigtigt ubehageligt, for jeg følte kun jeg var én på den tur.

Interviewer: Du følte kun du var én?

Peter: Ja mellem en masse. Jeg var forskellig i forhold til de andre. Altså... at jeg var den eneste... de andre de var ens, og jeg var bare en, som der gik mit eget liv, ik?”

Men Peters fortællinger bekræftes imidlertid ikke umiddelbart af de andre børn. Når man taler med de andre i klassen, bliver Peter ikke genkendt som offer i klassen. Peter bliver af de fleste blot beskrevet som ”god til fodbold”, ”Wannabe” eller ”irriterende”. Der er én, der siger, at Peter mobber, og at han er meget voldelig. At Peter ser sig selv som offer, synes altså at glide forbi de andre børns blikke, og mobbeofferkategorien nævnes ikke af de andre, når de fortæller om Peter. Peter kan således ikke udpeges som offer af de andre børn. Selvom Peter gennem hele interviewet selv fortæller om episoder, som illustrerer hans lidelsesfulde mobbehistorie, er der kun et af de andre børn der har set og udpeger Peter som én, der bliver mobbet. Trine siger, som den eneste, om Peter:

”Han bliver mobbet meget. Rigtig, rigtig meget af Hans og Phillip, det har jeg lagt mærke til her på det sidste”

Mobningen, som Peter selv fortæller om, er tilsyneladende usynlig for de fleste af børnene, når de ser på ham. Trine og Peter selv er tilsyneladende de eneste, der oplever, at de handlinger, der bliver foretaget over for Peter, kan kategoriseres som mobning. Hvordan kan det være? Hvorfor er der ingen andre, der ser Peters lidelser og det, han udsættes for som mobning? En forklaring kan være, at handlinger skal betydningstilskrives og siges højt, før det bliver muligt at skabe fælles mening? Den amerikanske professor i psykologi, Kenneth Gergen, siger, at *intet er virkeligt før folk er enige om, at det er det*. Hvilket har fået mig til at spørge: ”Hvis det virkelige er det, folk er enige om, hvad er da virkeligt, når folk ikke er enige?” Et muligt svar på dette spørgsmål kunne være, at så længe *ordet* ikke er udtalt – så længe ingen siger, at Peter bliver *mobbet* - da kan mobning ikke eksistere som synligt fænomen. Børnene kan ikke få øje på det. Andre betydninger bliver lagt i handlemønstrene mellem Peter og de andre børn, og Peter kan af de andre børn højst blive genkendt som *”irriterende”*. Kategorien *mobbeoffer* ser altså ud til at skulle fastslås samstemmigt, gennem sproglige ytringer, før den får gyldighed som fælles kategori, som en fælles virkelighed, der kan være enighed om. Så længe ingen har set Peter i kategorien *”mobbeoffer”*, og ingen har sagt det, kan han ikke være det.

Hvis Peter bliver identificeret og forstået som *mobbeoffer* i klassen, ville det give ham særlige muligheder. Når Peter ser sig selv som offer, stiller han sig i en særlig privilegeret position. Man kan sige, at offerkategorien giver særlige privilegier, idet mennesket som offer fraskriver sig ansvar. Det er så at sige de andres skyld. Så når Peter eksempelvis, under interviewet siger: ”jeg blev nødt til at slå” frasiger han sig andre muligheder. Han er fritaget for at skulle stå til regnskab for de ting, han selv gør. Så når Peter slår, sparker og slås, taler han udelukkende om det som en reaktion på de andre børns handlinger; han kan ikke selv gøre for det.

Om den mobning, Peter er udsat for, forklarer han det selv således:

”Pigerne bruger for det meste ord, og drengene bruger mere musklerne ik’. Så står der en, to, tre piger eller sådan noget, og så står der nogle drenge. De skubber lidt til mig og så kalder de mig alle mulige ord og sådan noget. Og når de gør sådan noget, så prøver jeg at gå væk, eller også skubber de endnu mere til mig, ik’.

Interviewer: Mmmm

Peter: Og så løber jeg så væk, hvis jeg kan det, og hvis jeg ikke kan det så. Ja, så siger jeg: »jeg vil ikke slå dig. Og hvis det er så, så hvis du gerne vil lade mig gå, så vil jeg ikke slå på dig. Men hvis du ikke vil lade mig gå, og hvis du bliver ved at kalde mig alt det der, så må vi jo se, hvad der ellers sker. « Så for det meste... der har været en gang, hvor jeg godt måtte gå, ellers har jeg været nødt til at slå. En gang ind i maven, så han bukkede sig sammen, så jeg kunne løbe væk. Jeg ramte ham ikke særlig hårdt. ”

Peter taler om sig selv som mobbeoffer under interviewet, i fortrolig samtale med mig. Han fortæller, at han gerne vil have hjælp, men han vil ikke vise svaghed over for de andre børn. Han fortæller, hvordan han viser styrke, gennem at slås, samtidig med, at han forsøger at retfærdiggøre slåskampene, *gennem* offerkategorien. Dette viser sig blandt andet når han siger:

”Og så fordi der var en, der havde sparket mig rigtigt hårdt over skinnebenet. Så det gjorde rigtig, rigtig ondt. Så blev jeg sur på ham, så kom vi op at slås, sådan stille og roligt med ord, ikk”

Peter nedtoner således sine egne handlinger gennem beskrivelser som at slås ”stille og roligt”, at ”slås med ord”. Man, kan sige, at Peter taler om sig selv på to måder. Både som ofret, der ikke kan gøre for det, og har brug for hjælp, og samtidig som én, der ikke vil have, at de andre børn ser, at han er bange og føler sig ensom og anderledes. Han beskriver sig selv som offer, der ikke har andre handlemuligheder end de korporlige og til tider ret voldelige, der kan hjælpe ham ud af hans dilemma. Han er nødt til at slå for at forsvare sig, det er hans eneste mulighed. Når Peter tager offerkategorien til sig, i samtalen med mig, er hans forsøg på at få hjælp og oprejsning, at blive set som et anstændigt og moralsk menneske, samtidig med at han fraskriver sig ansvaret for sine egne handlinger.

Det med at græde

Et mobbeoffer reagerer ifølge Olweus (og i vore hverdagsforståelser) ofte med gråd. Det gør Peter sjældent, og man kan overveje, om det er medvirkende til, at børnene ikke kan kende Peter som offer? Peter vil nemlig helst ikke græde, når de andre ser på det, han fortæller at ”Jeg går nogen gange ud og ned på toilettet og græder”

Han har prøvet at græde, og det var tilsyneladende for stor en ydmygelse:

”Peter: Ja, hvis det er jeg græder deroppe, så bliver jeg kaldt tudefjæs.

Interviewer: Så bliver du kaldt tudefjæs? Har du prøvet at græde, hvor der var nogen der så det?

Peter: En gang inde i klassen, hvor jeg blev slået rimeligt hårdt. Lige her.

Interviewer: Hvem slog dig?

Peter: Det var... Det kan jeg ikke huske, der var en tre fire fem drenge rundt om mig. Og så lige pludselig, så kom der en knytnæve der. Og så kom den lige bang, og jeg så det ikke rigtig før jeg var nede, og lukkede øjnene i klassen.

Interviewer: Og så begyndte du at græde?

Peter: Ja

Interviewer: Hvad gjorde de så?

Peter: De kaldte mig tudefjæs og brøleabe og alt sådan noget. ”

Peter giver således mening til sine mobbehistorier gennem fortællinger om, at han befinder sig i en udsat position, som han er nødt til at forsvare sig imod. At græde er ikke en mulighed.

Selvom Peter ser sig selv som offer, ønsker han ikke at blive genkendt af de andre, som en der er svag. Om Hans, som er den dreng Peter synes er den værste til at mobbe ham, siger han: ”Mig og Hans er ligemænd i styrke.” Som tidligere beskrevet giver det særlige privilegier at være offer, som i Peters tilfælde, hvor hans insisteren på, at han har brug for hjælp og ret til at blive forsvaret og til at forsvare sig selv, får værdi og bliver centrale for hans plads i klassen mellem de andre børn. Han ser samtidig sig selv som ensom og anderledes og lægger ansvaret alene på dem, der udfører mobbehandling mod ham. Han legitimerer sine voldelige handlinger som forsvar mod mobning, han ser ikke andre muligheder. Han yder således aktiv *modmagt* mod de overgreb, der bliver begået mod ham. At yde modmagt er ikke en del af den gængse definition på et mobberoffer og den adfærd, der hører til. Derfor kan Peters handlinger ikke identificeres som mobning af de andre i klassen.

Dette bevirker at han ikke umiddelbart genkendes som mobbeoffer, og i stedet ses han i kategorier som ”irriterende”, ”god til fodbold” og ”voldelig”.

Sisse

Sisse og Peter går i samme klasse. Sisse fortæller mig, at der ikke er mobning i klassen, hverken blandt piger eller drenge, og at de fleste af pigerne i klassen er hendes rigtigt gode veninder.

Da jeg taler med de andre piger, er der ikke en eneste af de andre, der er enige med Sisse i dette. Derimod genkender de fleste, både piger og drenge, Sisse som enten mobbeoffer eller en der mobber, og ingen nævner hende som ven. Pigerne fortæller på den måde to forskellige historier om Sisse. Den ene er, at det er *synd* for Sisse, at der ikke er nogen, der kan lide hende, Det er *synd*, hun er alene, og at der ikke er nogen, der vil være sammen med hende. I disse fortællinger passer Sisse fint ind i offer definitionen. Den anden er, at Sisse selv er uden om det. Der ligger et paradoks i opfattelsen af Sisse som offer, og det at Sisse selv kan være skyld i, at hun bliver holdt uden for de andre pigers fællesskab.

Sisse bliver af næsten alle de andre børn omtalt som ”snobbet” og ”irriterende”. Og som sagt peger flere af klassekammeraterne på, at Sisse bliver mobbet. Camilla siger,

”Sisse hun.. vil altid være sammen med mig – og jeg vil godt være sammen med andre. Og alle – alle bagtaler hende, de siger bare alt muligt, at hun, at hun er dum, og hun er irriterende og sådan noget”

Mia fortæller, at Sisse bliver mobbet af drengene

”Nej, ikke pigerne, vi mobber hende ikke. Men alle drengene hader hende bare. Men nogen gange kan vi godt synes, at hun er ret irriterende. Nogen gange så synes vi også, at det er ret synd for hende. Vi har nogen gange spurgt, hvorfor de mobber hende, og så siger de bare, at det er, fordi hun er grim.

Interviewer: Ved hun godt selv, at I synes, hun bliver mobbet?

Mia: Altså det ved jeg ikke....Nej det tror jeg faktisk ikke, at hun ved.

Interviewer: Hun ved ikke, hvad I andre synes om hende?

Mia: Jeg tror heller ikke, hun ved, at vi ikke kan lide hende, fordi hun er den, hun er. Fordi, vi har ikke sagt det til hende, fordi så er det også lidt synd, hvis alle går mod hende. Så vi har ikke rigtigt ville sige det. Det er lidt synd.”

Der er således mange historier om Sisse, og i mange af interviewene bliver hun nævnt som ”en nørd”, ”en kælling”, ”irriterende” og ”den snobbete”. Men hvordan kan det være, at Sisse siger, at hun er venner med næsten alle, og at der ikke er mobning i klassen, når alle de andre børn peger på, at de ikke vil være sammen med hende, at de ikke kan lide hende, at det er synd, at hun bliver mobbet, at hun er irriterende og snobbet, og at hun mobber?

Sisses gør modstand

Sisses møder mobbeofferkategorien på en helt anden end Peter. Sisse udpeger ikke sig selv som offer. Hun ved ikke, hører ikke eller vil ikke høre, hvad de andre siger om hende. Hun siger selv, at hun ikke bliver mobbet. Når jeg spørger hende, om hun har prøvet at blive mobbet, siger hun, at hun ikke kan huske det.

Hvis Sisse lader sig se som offer, vil det indebære særlige begrænsninger for at være pige i klassen. Sisse tager ikke kategorien op. Offerkategorier træder ofte i forgrunden og overskygger let andre kategorier. Hvis man bliver set som et offer, kan det være meget svært for andre at se *bag* om denne kategori. Er man således stemplet som mobbeoffer, er det denne kategori som andre først og fremmest ser en i, og det giver mange begrænsninger for at handle på lige fod med de andre klassekammerater. Den danske professor i socialpsykologi Dorte Marie Søndergaard har skrevet, at man altid farves af de kategorier, man genkendes i. Men offerkategorier kan være skræmmende at indtage, da de har det med at farve særlig meget og stærkt. Den voldsramte kvinde, Det misbrugte barn, Bumsen på bænken, alle eksempler på hvorledes offerkategorien træder i forgrunden og sløre andre mulige måder at blive set på som menneske

De begrænsninger, der ligger i offerets muligheder, er ikke attraktive for Sisse. Hun afviser derved kategorien, selvom den bliver hende tilbudt. Søndergaard beskriver videre, hvorledes offerkategorien kan ses som en trussel, frem for som en hjælp. Så, hvor Peter holder fast og insisterer på, at han har ret til hjælp, afviser Sisse, at der overhovedet er tale om mobning. Hun har ikke brug for hjælp. For Sisse ser det ud, som om offerkategorien er en trussel. Hun fejer alle antydninger til side med bemærkninger om, at det blot er de andre, der er barnlige. Med begrundelse i den spirende pubertet, der hos hende er begyndt at dukke op under huden, forsøger hun at afvise de andres forsøg på at beskrive hende som anderledes, og ikke som én af dem. Det er ikke *hende*, der er anderledes, det er alle de andre der er umodne og barnlige, om dette siger Sisse:

”De snakker, som om de tror... jeg synes i hvert fald jeg føler, at jeg er ældre. Jeg har det sådan, jeg synes ikke, man kan spørge sådan om ”skal vi lege” mere, det er mere sådan, ”skal vi være sammen ik”, og de spørger stadig om det”

Når jeg taler med de andre i klassen, så ser det imidlertid ud som om, at Sisses fokus på puberteten, netop bekræfter det anderledes ved Sisse. De andre piger i klassen går ikke med på idéen om den kropslige fysiske udvikling som noget, der er gunstigt. Blot forstærker det kategorierne ”snob” og ”irriterende”, der klæber til Sisse, når hun taler om de andre som barnlige.

Ved at forsøge at udpege de andre som umodne, kan det lykkes Sisse at legitimere, forklare og forstå de ekskluderingsprocesser, over for sig selv, som hun er udsat for, uden at hun behøver at trækkes med kategorien ”offer”. Det er ikke hende, der bliver mobbet, det er de andre, der er barnlige. De fleste har endnu ikke nået det samme kropslige udviklingsniveau, som hun har, og dem der har, bruger det ikke lige så aktivt, som Sisse, når de forklarer deres egne handlinger. Sisse synes, at hun er mere moden end de andre og forklarer det med, at hun føler sig ”ældre”. *Ældre* er en legitim og acceptabel måde at være anderledes på. Det anderledes, som Sisse kan tale om i forbindelse med hendes udgangspunkt uden for pigegruppen, er en naturlig proces, der vil komme til dem alle. Blot er hun den første. Det er ikke noget problem, det er ikke hende, der er anderledes. Så hvor Peter netop taler om sig selv som anderledes ensom og alene, gennem offerkategorien, kan Sisse vægre sig mod den, og forsøge at skubbe den fra sig, ved blot trække på skuldrene og sige, at det er de andre, der er umodne og barnlige, det har ikke noget med hende at gøre.

Nogle af de andre børn fortæller, at Sisse græd dengang de gik i de mindre klasser, når der var nogen der sagde grimme ord til hende. De fortæller, at hun er blevet drillet meget, uden at der var nogle af de voksne, der greb ind. Sisse græder ikke mere, ”kun indeni”, som hun selv udtrykker det. Der er ingen, der skal se hende græde.

”Sisse: Jeg græder aldrig, når jeg har været oppe at skændes. Det er i hvert fald meget sjældent.

Interviewer: Du græder ikke?

Sisse: Nej, hvis jeg bliver ked af det, så er det indeni!

Interviewer: Hvad gør du så i stedet for?

Sisse: Hvornår?

Interviewer: Når du bliver ked af det indeni?

Sisse: Så er det bare, som om jeg græder indeni. Jeg viser det ikke.

Interviewer: Du viser det ikke.

Sisse: Jeg vil ikke virke sådan *tudeprinsesseagtig*.”

Her ser det ud som om, Sisse bekræfter, at hun ikke vil ses som offer. På samme måde som Peter ser Sisse heller ikke gråden som nogen mulighed.

Det er væsentligt at fastslå, at der hele tiden kan ske forskydninger og ændringer i de relationer, der er mellem mennesker. Børnenes måder at være på og være sammen på kan ændres over tid, på trods af, at det kan se svært og nærmest statisk ud, når man kigger på dem her og nu. Men udvikling sker, og med børn kan det ske hurtigt. Forskydningerne kan give nye muligheder, nye veje og nye relationer. Det kan tyde på, at Sisses øjner håb forude. Håb for en mere gunstig position. Sisse er måske klar over, at der er muligheder i at forsøge at være mere moden og ikke sige ”skal vi lege”. Hendes insistensen på at være mindre barnlig vil måske efterhånden vil give hende andre muligheder i forhold til de andre piger. Sisse har retning mod noget andet. De andre piger vil nok, lige som Sisse, på et tidspunkt, opdage andre muligheder for at være pige, som ligger i puberteten. Dette kan bringe nye og mere gunstige muligheder og tider for Sisse i pigegruppen.

Overordnet set

At sociale kategorier indfanger mennesker i en særlig form for orden, kan ses som en nødvendighed. Det er nødvendigt, når man forsøger at få hånd om et problem der handler om forholdet mellem mennesker, sådan som det er tilfældet med mobning. Både når man som voksen (og måske som professionel) skal forsøge at gribe ind over for destruktive mobbemønstre, hvor man er tvunget til at finde ud af, hvem der gør hvad. Men også når man som barn forsøger at navigere i den uorden, der kan herske, hvor mange mennesker er sammen, eksempelvis i en skoleklasse. Det er nemlig ikke lige meget, hvem der gør hvad. Her er kategorier som offer eller mobber med til at skabe overblik over hierarkier og mønstre, også i børnegrupper.

Offerkategorien kan indtages, skabes og forhandles på forskellige måder mellem forskellige børn. Offerkategorien kan give forskellig betydning og forskellige muligheder alt efter hvordan, og af hvem, den tages op, vrides og vendes.

Samtidig er det langt fra sikkert at alle er enige om, at der overhovedet er tale om et offer, eller om mobning. Hverken Sisse eller Peter ligner børn, der passer lige ind i den mest udbredte definitionen af mobbeoffer. I deres situation er der ikke enighed om, hvordan man skal identificere og klassificere mobningen som sådan. Mobningen bliver til en gråzone af forskellige personers mere eller mindre forskellige oplevelser og forståelser og de betydninger, der lægges i oplevelser af og med Sisse og Peter, er ikke med til at skabe fælles forståelse og orden i kategorierne. Sisse vægrer sig mod kategorien, mens andre synes, at de kan se hende i den, og Peter synes at han er et offer, men er alene om det.

Analysen af Peter og Sisse kan på den måde være med til at vise, at der er brug for langt flere nuancer, komplekse synsvinkler og spørgsmål, når man forsøger at identificere et mobbeoffer eller mobning i det hele taget. Det er ikke nok at se på, hvem der græder, er usikre og ængstelige, eller hvem der er de stille og tilbagetrukne børn. Det er muligt at være offer på mange forskellige måder.

Artiklen giver anledning til, at vi sætter spørgsmålstegn ved stereotype mobbekategorier. Levende mennesker ikke lader sig entydigt og fuldstændigt indfange og indpasse i fastlåste definitioner og de kategorier, som følger med sådanne definitioner. Dette bliver gjort tydeligt, når man forholder sig til det komplekse liv, som leves mellem mennesker af kød og blod. Her kan definitioner og faste kategorier ikke stå alene. Det er derimod nødvendigt at forsøge at se *bagom* kategorierne. Det er nødvendigt at se på, hvem der siger og gør hvad, hvis man ønsker at vide mere om de *mennesker*, der farves af kategorien. På den måde bliver det muligt at få en bredere og mere nuanceret forståelse af et komplekst og socialt fænomen som mobning. Derved øges vores muligheder for at bekæmpe det. Ved at lytte til hvad Sisse og Peter siger, i samspil med deres klassekammeraters fortællinger får vi mulighed for at se Sisse og Peter som dele af en større sammenhæng, der lever et rigtigt børneliv, med smerte håb og drømme.

Om forfatteren:

Ditte Dalum Christoffersen er cand. Pæd. i pædagogisk psykologi forskningsassistent på projekt eX-bus som er et forskningsprojekt om mobning på Danmarks Pædagogiske Universitet.

Hvis du vil læse mere:

Gergen, K. (2004): *Virkelighed og relationer*. København: Dansk Psykologisk forlag.

Gergen, K & Gergen, M (2005): *Social konstruktion, ind i samtalen*. København: Dansk Psykologisk forlag.

Hansen, H. R. (2005): *Grundbog mod mobning*. København: Gyldendals lærebibliotek.

Olweus, D. (2000): *Mobning i skolen: hvad vi ved og hvad vi kan gøre*. København: Hans Reitzel,

Barnet Pearse, W (2007): *Kommunikation, og skabelsen af sociale verdener*. København: Dansk Psykologisk forlag

Søndergaard, D.M. (2008): "Offerpositionens dilemmaer – om undvigelse af offerpositionering i forbindelse med mobning og anden relationel aggression" i Lützen, K (red.): *På kant med historien*. København: Museum Tusulanums Forlag, s. 160-195

Søndergaard, D.M. (2005): "At forske i komplekse tilblivelser. Kulturanalytiske, narrative, poststrukturalistiske tilgange til empirisk forskning". I: Jensen, T.B. & Christensen, G. (red.). *Psykologiske og pædagogiske metoder. Kvalitative og kvantitative forskningsmetoder i praksis*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.